

SIVA EKONOMIJA I BEZGOTOVINSKO PLAĆANJE U SRBIJI

PRIVREDA

Jul 2023.

Pripremljeno za:

NALED

GAME CHANGERS

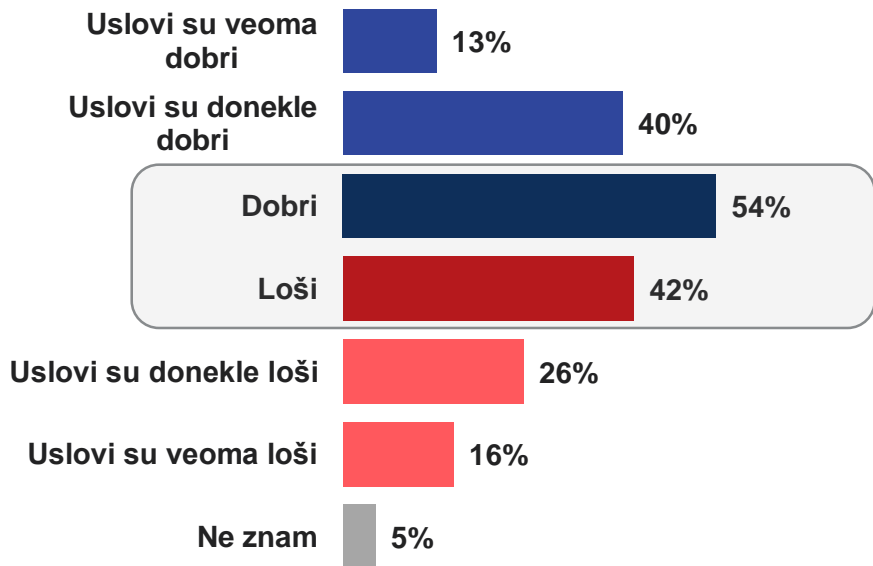
USLOVI POSLOVANJA U SRBIJI

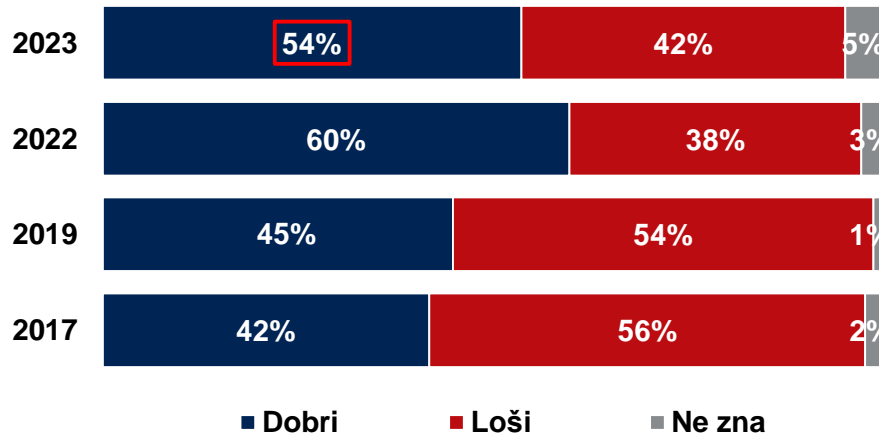
Uslovi poslovanja u Srbiji

Većina privrednika i dalje smatra da su uslovi poslovanja u Srbiji bar donekle dobri (56%), dok 40% zauzima suprotan stav. Očekivano, uočava se prekid pozitivnog rastućeg trenda s obzirom na to da je poslovanje u 2022. godini bilo opterećeno inflacijom, poskupljenjem sirovina i nepovoljnijim kreditima.

2023.

Trend

Kako biste ocenili opšte uslove poslovanja u Srbiji?

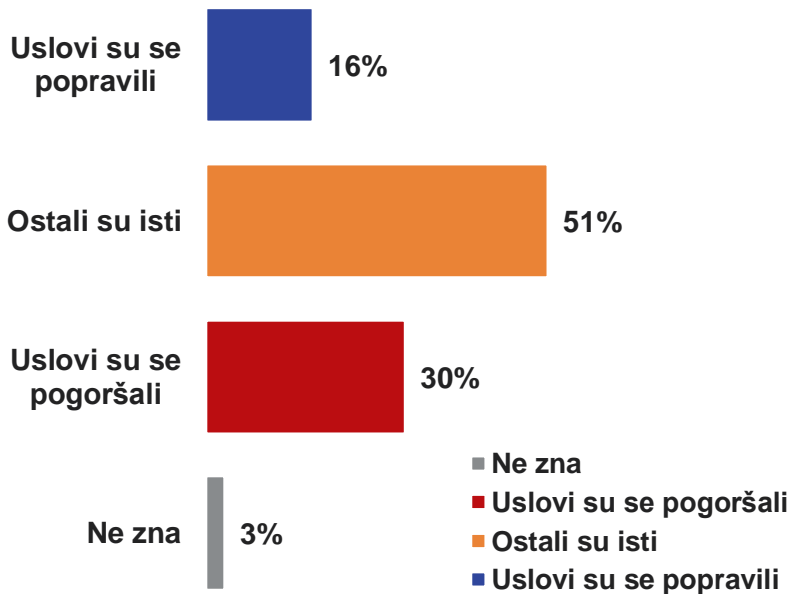
Baza: Ukupna ciljna populacija

 Statistički značajno više u odnosu na 2022.
 Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

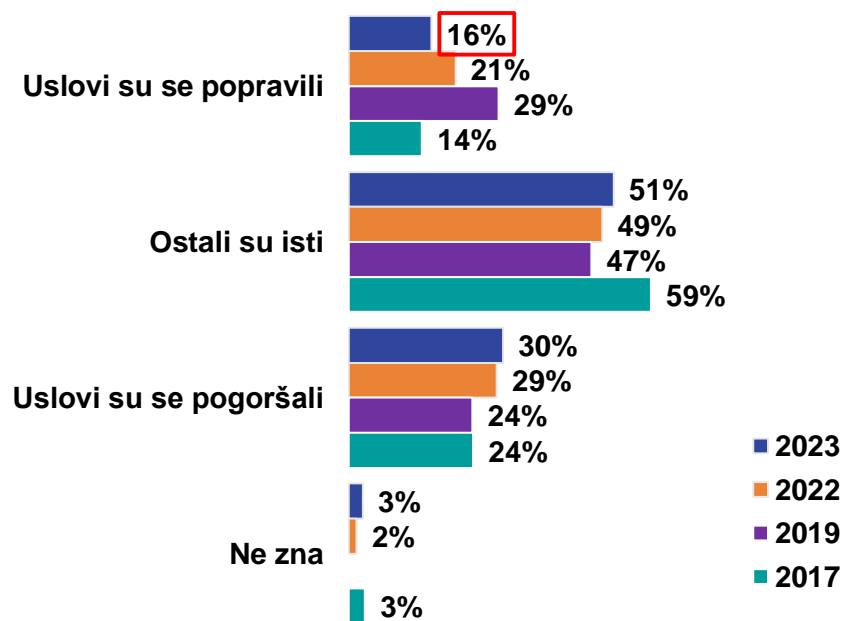
Uslovi poslovanja u Srbiji

Kao i prošle godine, svaki drugi privrednik ne vidi promene u uslovima poslovanja u Srbiji u poslednjih 12 meseci; ponovo 30-ak % smatra da su se uslovi pogoršali. Međutim, danas manji broj navodi da su se uslovi promenili na bolje (16%).

2023.

Trend

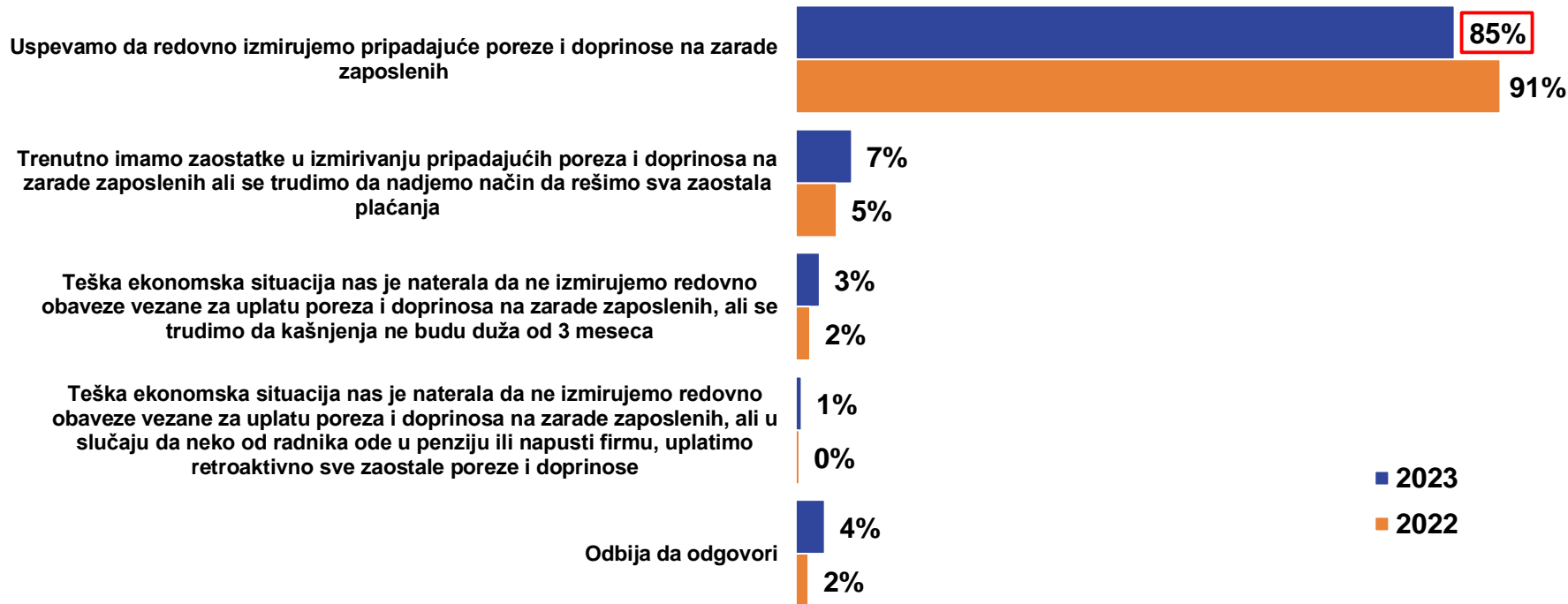
Da li su se uslovi poslovanja u Srbiji popravili, pogoršali ili ostali isti u poslednjih godinu dana?

Baza: Ukupna ciljna populacija

 Statistički značajno više u odnosu na 2022.
 Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

Uplata poreza i doprinosa na zarade zaposlenih

Iako značajna većina uspeva da izmiri svoje obaveze na vreme, očigledno je ovo ipak veći problem no što je bio pre godinu dana.

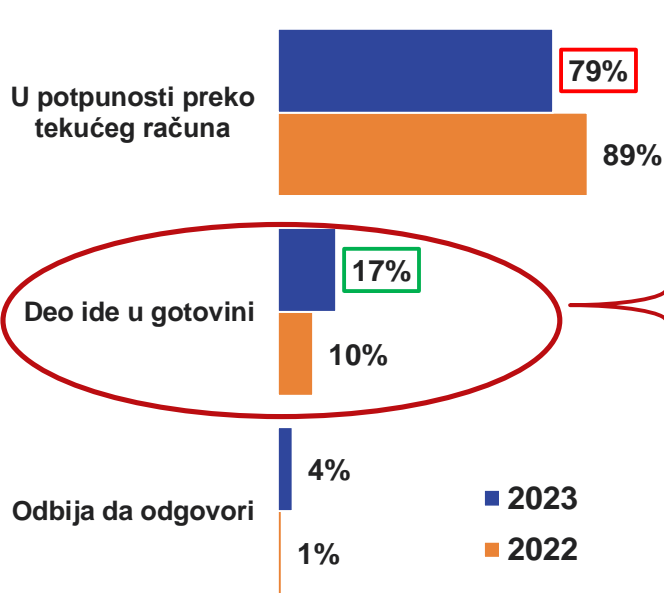
Koji od sledećih odgovora najbolje odlikava dinamiku uplate pripadajućih poreza i doprinosa na zarade zaposlenih u vašem preduzeću?

Baza: Ukupna ciljna populacija

 Statistički značajno više u odnosu na 2022.
 Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

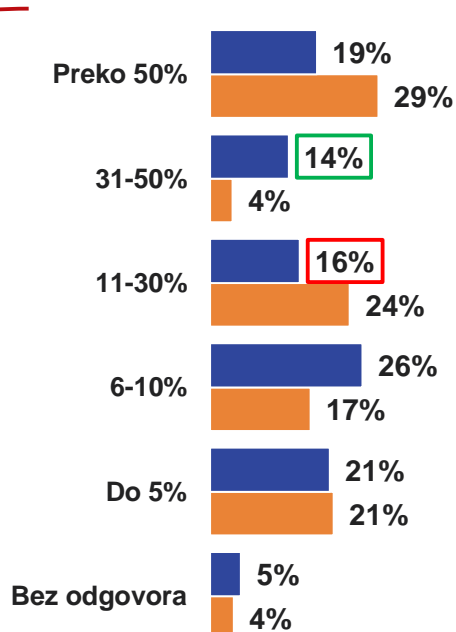
Načini plaćanja

Oko 80% preduzeća, što je manje nego prošle godine, navodi da transakcije vrši isključivo preko tekućeg računa, a veći je udeo onih koji potvrđuju da se jedan deo transakcija obavlja u gotovini (17%). Imajući vidu samo one kojima je deo plaćanja u gotovom novcu (17%), skoro polovina kaže da do 10% plaćanja realizuje u kešu (47%). Takođe, nemali broj njih taj promet ne prikazuje u svojim knjigama radi određene uštede (na ovo pitanje 44% preduzeća nije dalo odgovor).

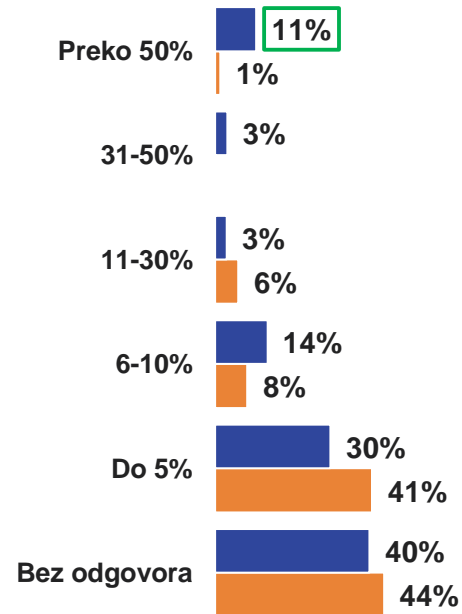

U Srbiji nije neuobičajena praksa da se deo transakcija vrši gotovinom. Da li sva plaćanja vršite preko tekućeg računa ili postoji neki deo koji plaćate u gotovini?
Baza: Ukupna ciljna populacija

  Statistički značajno više u odnosu na 2022.
  Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

U kojoj meri vaša firma realizuje plaćanja u gotovini?
Baza: Preduzeća koja realizuju plaćanja u gotovini (2023 -17% od ciljne populacije, 2022 -10% od ciljne populacije)

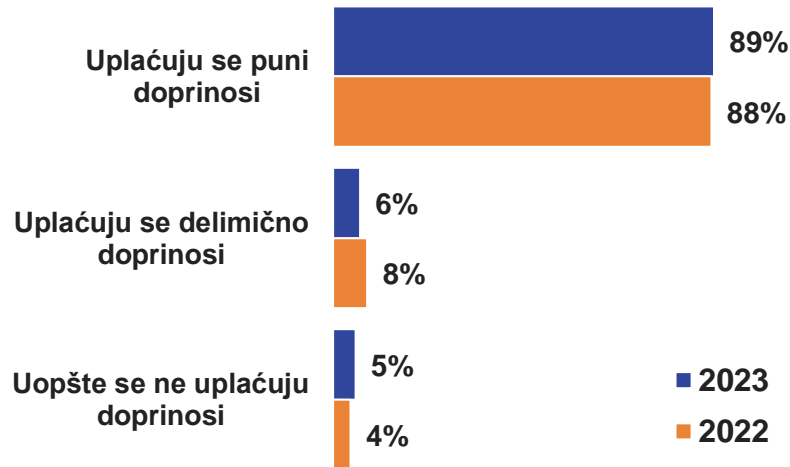

Molim Vas da mi kažete od svih gotovinskih plaćanja koje izvršite, koji procenat nije prikazan u vašim knjigama kako biste ostvarili izvesne uštede?
Baza: Preduzeća koja realizuju plaćanja u gotovini (2023 -17% od ciljne populacije, 2022 -10% od ciljne populacije)

PERCEPCIJA: Uplata doprinosa na plate

- Privrednici veruju da se u preduzećima u njihovoj delatnosti puni porezi i doprinosi uplaćuju za skoro 90% radnika. S druge strane, smatraju da se za 6% zaposlenih doprinosi uplaćuju delimično, a za 5% uopšte ne uplaćuju.
- Kada govore o svom preduzeću, tvrde da se za 95% radnika uplaćuju puni doprinosi na zarade.

U delatnosti

Prosečna NETO plata iznosi **64,650 RSD**

*(oko 15% manje od proseka republike – što je očekivano s obzirom na strukturu osnovnog skupa gde dominiraju mala preduzeća i preduzetnici)

Privrednici tvrde da **95%** zaposlenih u njihovim preduzećima ima pune doprinose na zaradu

Po Vašoj proceni, od ukupnog broja radnika koji su angažovani u istoj delatnosti kojom se vaše preduzeće bavi (organizacijama, institucijama), kom procentu radnika se uplaćuju puni doprinosi na plate, za koliko se uplaćuju samo delimično doprinosi na plate, a za koliko se uopšte ne uplaćuju doprinosi?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Po Vašoj proceni, od ukupnog broja, za koliko radnika koji su angažovani u vašem preduzeću (organizaciji, instituciji) se uplaćuju puni doprinosi na plate, za koliko se uplaćuju samo delimično doprinosi na plate, a za koliko se uopšte ne uplaćuju doprinosi?

Koliko iznosi prosečna NETO plata/zarada u Vašem preduzeću računajući sve radnike?

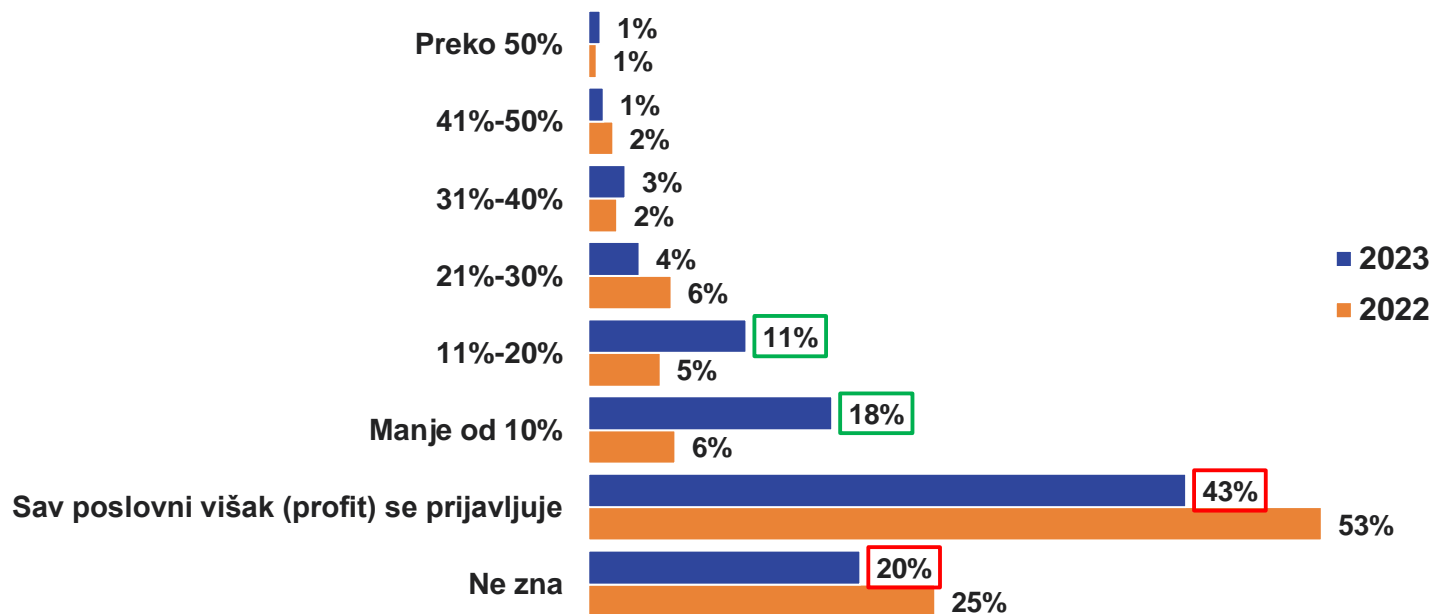
Baza: Ukupna ciljna populacija

█ Statistički značajno više u odnosu na 2022.

█ Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

PERCEPCIJA: Neprijavljivanje poslovnog viška

Više od dve petine preduzeća smatra da se u njihovoj delatnosti sav profit prijavljuje (43%). S obzirom na to da je prošle godine preko polovine privrednika delilo ovo mišljenje, čini se da su sada ili skeptičniji prema formalnom ili otvoreniji da pričaju o neformalnom poslovanju. U skladu s ovom promenom, veći broj veruje da do 10%, odnosno do 20% poslovnog viška ostaje neprijavljeno (18%, odnosno 11%).

Molim Vas približno procenite procenat neprijavljivanja poslovnog viška (profita) od strane preduzeća/preduzetnika u Vašoj delatnosti?

Baza: Ukupna ciljna populacija

  Statistički značajno više u odnosu na 2022.
  Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

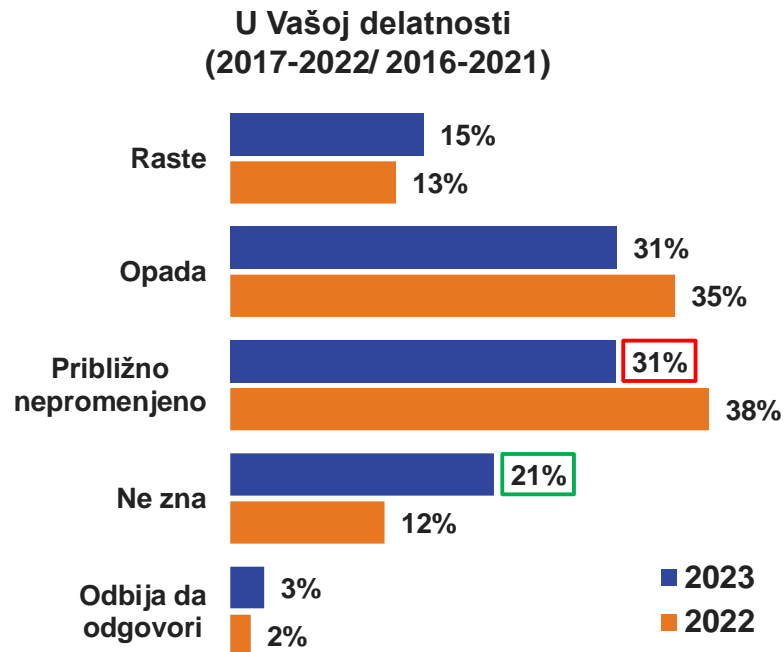
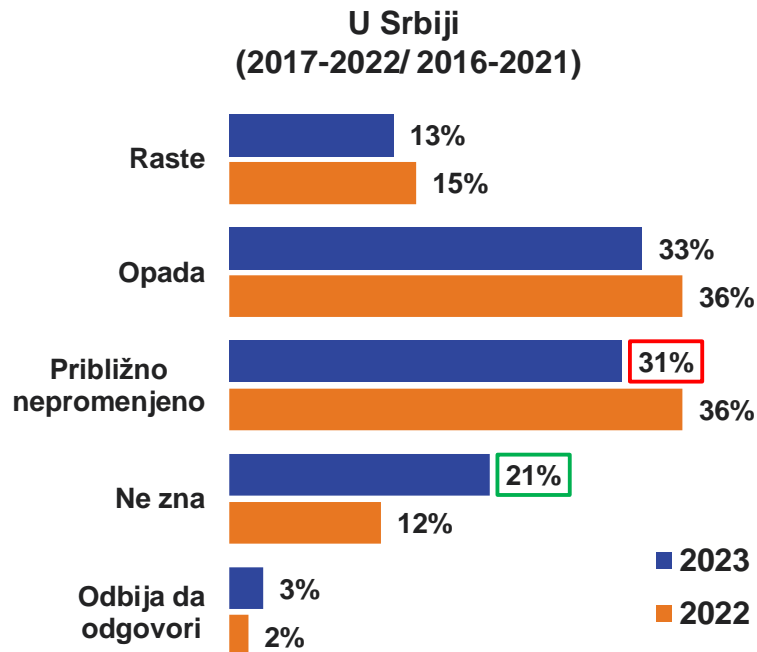

TRŽIŠNA POZICIJA U ODNOSU NA KONKURENTE

PERCEPCIJA: Kretanje neformalnog poslovanja

Razlike u kretanju neformalnog poslovanja u Srbiji i u sopstvenoj delatnosti ocenjuju se prilično slično. Oko trećine veruje da je siva ekonomija u padu, a isto toliko da se u tom pogledu ništa bitno nije promenilo u poslednjih 5 godina. S druge strane, 13%, odnosno 15% navodi da neformalno poslovanje raste. U odnosu na prethodni talas, beleži se značajan pad broja onih koji misle da je siva ekonomija i u zemlji i u njihovoj delatnosti na istom nivou kao i ranije (oba 31%) i rast broja privrednika koji ni za jedan od aspekata ne mogu da daju procenu.

Kako biste ocenili kretanje neformalnog poslovanja u poslednjih pet godina...?

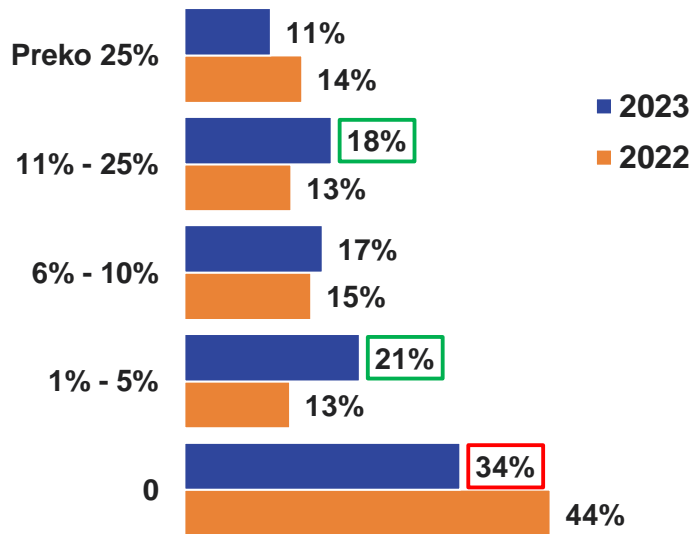
Baza: Ukupna ciljna populacija

  Statistički značajno više u odnosu na 2022.

  Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

PERCEPCIJA: Registracija i neformalni promet

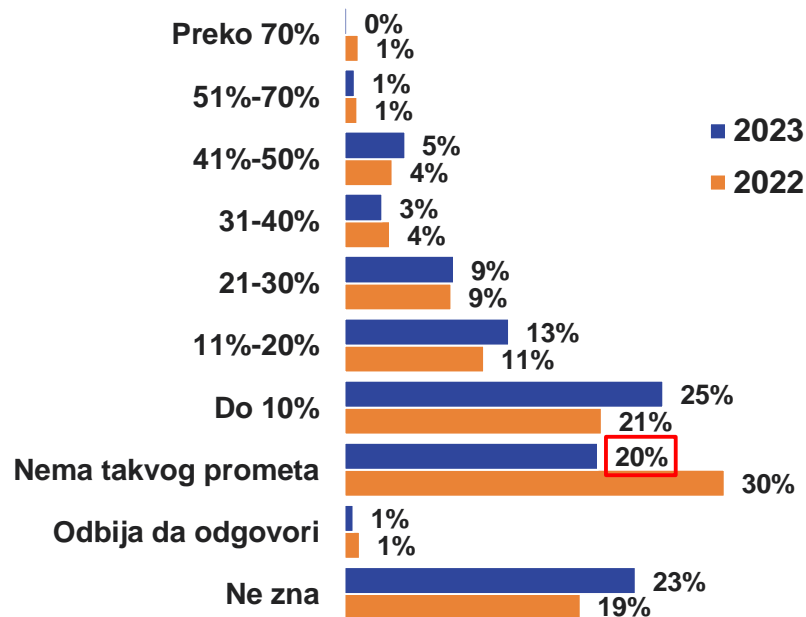
Još jednom se čini da su privrednici postali nepoverljiviji u poslednjih godinu dana te 34% u odnosu na 44% u 2022. smatra da u njihovoj delatnosti nema neregistrovanih preduzeća. Ostali su podeljenog mišljenja o broju takvih kompanija. Slično je i s procenom prometa koji se u delatnosti obavlja neformalno – sada 20% u odnosu na 30% prošle godine misli da takvog prometa nema.

U nekim delatnostima, pored registrovanih kompanija poput Vaše, posluju i kompanije koje nisu registrovane. Prema proceni, koliki je procenat neregistrovanih preduzeća u Vašoj delatnosti?

Baza: Ukupna ciljna populacija

18% Statistički značajno više u odnosu na 2022.
34% Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

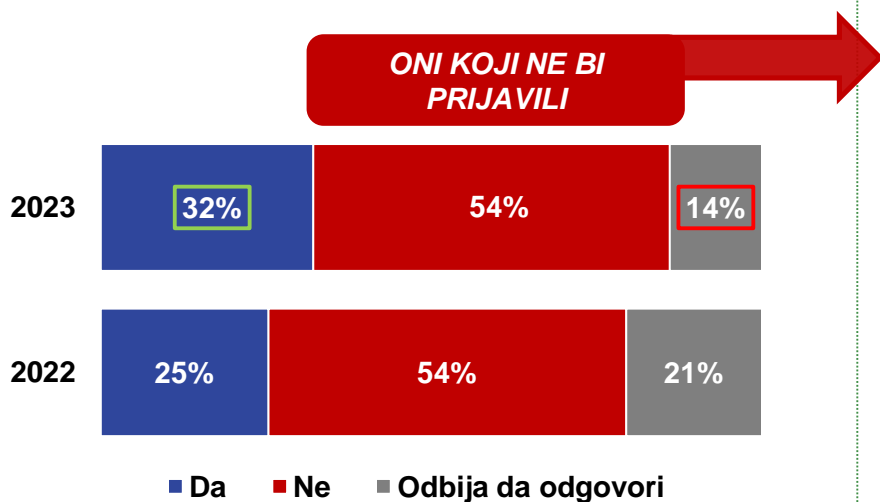

Po Vašoj proceni koliko procenata prometa se u Vašoj delatnosti obavlja neformalno (bez plaćanja poreza)?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Spremnost na prijavu rada na crno

Značajno više privrednika je spremno da prijavi konkurentsku firmu koja posluje u svojoj zoni nego što je to bio slučaj prošle godine (32% napsram 25%). Oni koji se ne bi odlučili na ovaj korak, kao najčešći razlog i dalje, iako ređe nego 2022, navode da je to posao države. S druge strane, čini se da privrednici, uprkos svemu, imaju više razumevanja za kolege, te skoro četvrtina kaže da je to način da se preživi, ali se i više boje za ličnu i bezbednost firme (11%).

Kada biste imali saznanja da neka konkurentska firma posluje u svojoj zoni, da li biste prijavili tu firmu nadležnim organima?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Zašto ne biste prijavili konkurentsku firmu koja posluje u svojoj zoni?

Baza: Oni koji ne bi prijavili konkurentsku firmu koja posluje u svojoj zoni (2023 - 54% od ciljne populacije, 2022 - 54% od ciljne populacije.)

■ Statistički značajno više u odnosu na 2022.

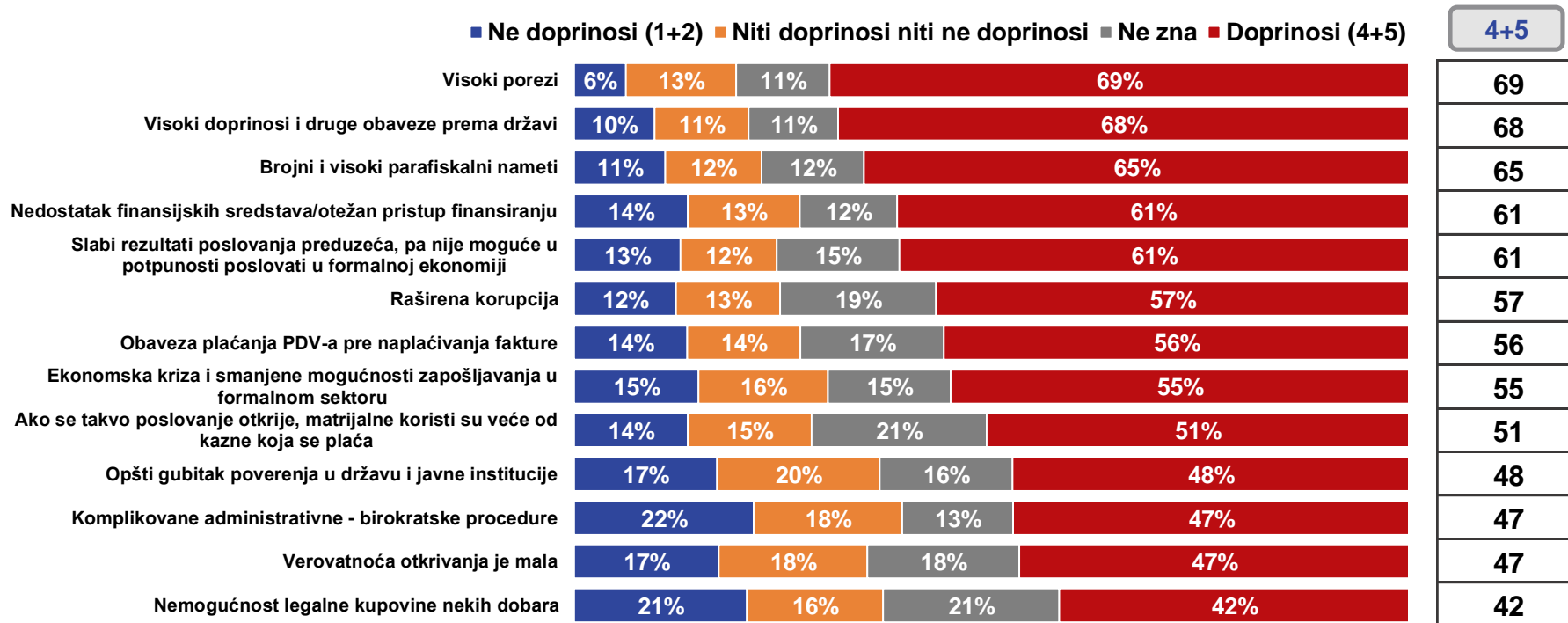
■ Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

PERCEPCIJA UZROKA NEFORMALNOG POSLOVANJA

Razlozi neformalnog poslovanja

Tri glavna razloga za postojanje neformalnog poslovanja su visoki porezi, visoki doprinosi i druge obaveze prema državi, kao i brojni i visoki parafiskalni nameti. Pored ovoga, šest od deset preduzeća ističe da postojanju sive ekonomije doprinose i nedostatak finansijskih sredstava i slabi rezultati preduzeća.

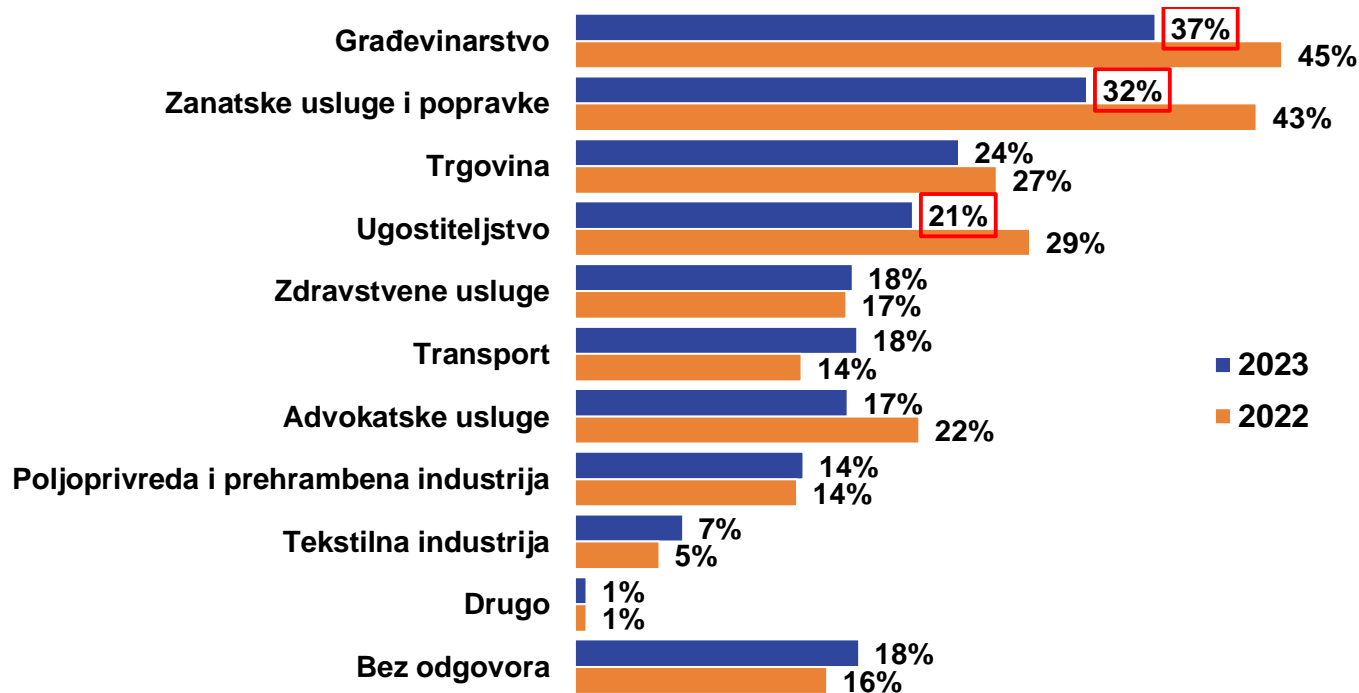

U kojoj meri sledeći razlozi doprinose postojanju neformalnog poslovanja u Srbiji?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Neformalno poslovanje po sektorima

Građevinarstvo i zanatske usluge i popravke vide se kao sektori u kojima je neformalno poslovanje najzastupljenije. Slede trgovina i ugostiteljstvo.

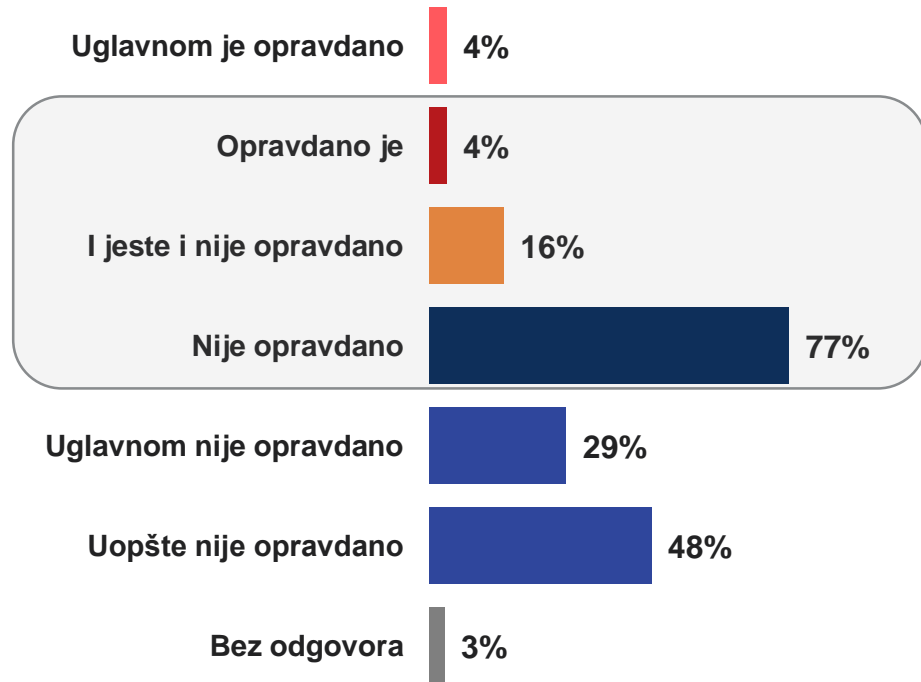

U kojim sektorima je, po Vašem mišljenju, neformalno poslovanje najzastupljenije?
MOGUĆE VIŠE ODGOVORA Baza: Ukupna ciljna populacija

  Statistički značajno više u odnosu na 2022.
  Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

Opravdanost neformalnog poslovanja

Kao i prošle godine, preko tri četvrtine preduzeća ne opravdava neformalno poslovanje (77%).

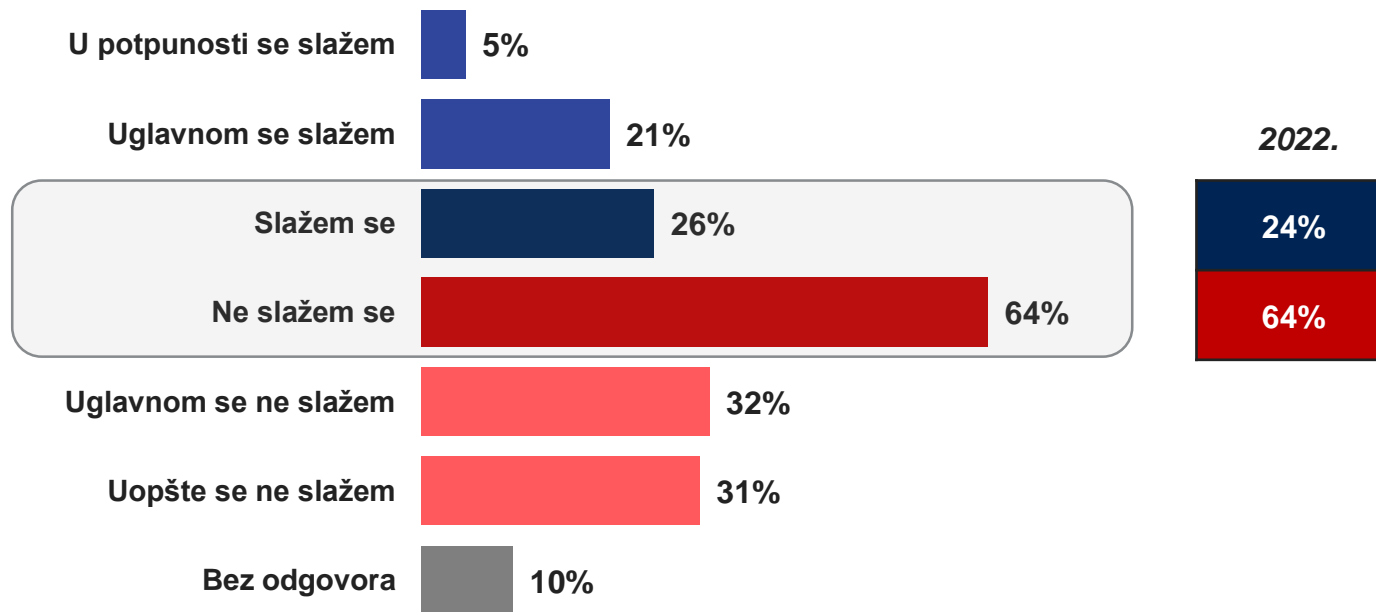

Kakav je Vaš stav u pogledu opravdanosti neformalnog poslovanja u Srbiji?
Baza: Ukupna ciljna populacija

Izbegavanje plaćanja poreza

Ponovo dve trećine privrednika veruje da se izbegavanje plaćanja poreza u Srbiji ne toleriše, a četvrtina je suprotnog stava.

U kojoj meri se slažete sa tvrdnjom: izbegavanje plaćanja poreza je ponašanje koje se toleriše u Srbiji?

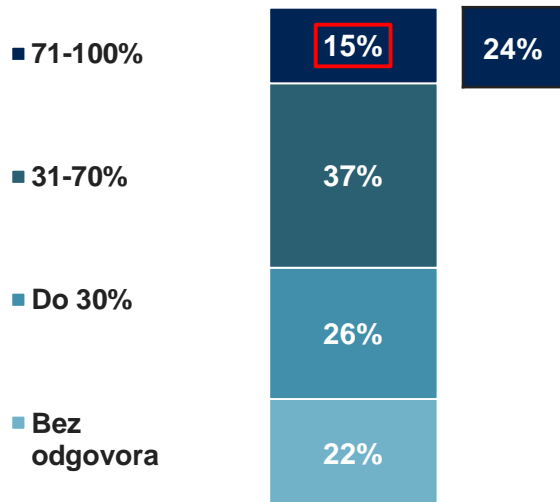
Baza: Ukupna ciljna populacija

Rizici neformalnog poslovanja

Tek 15% privrednika smatra da je verovatnoća između 70% i 100% da će preduzeće koje posluje delom u sivoj zoni biti otkriveno. Tri od deset veruje da će otkrivena preduzeća vrlo verovatno biti kažnjena, a 41% je gotovo ubeđeno da će kažnjena preduzeća tu kaznu i platiti. U odnosu na prethodni talas, znatno je manje onih koji smatraju da su šanse za otkrivanje firmi koje neformalno posluju velike.

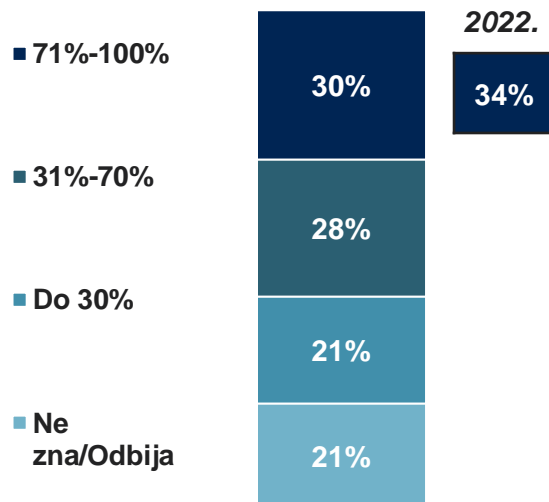
Otkrivanje

2022.

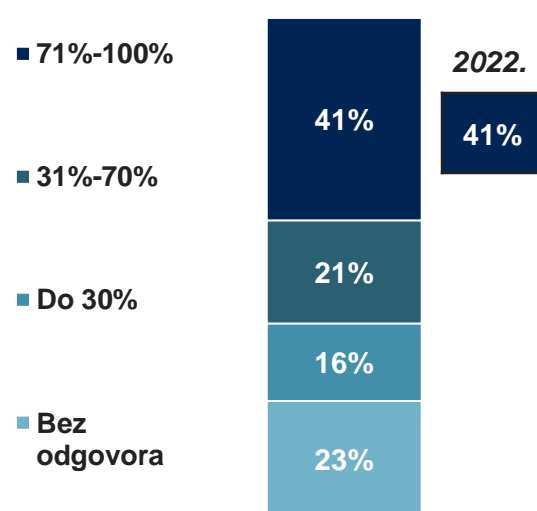
Kažnjavanje

2022.

Plaćanje kazne

2022.

Preduzeća čije poslovanje nije u potpunosti formalno rizikuju da će biti otkrivena. Ocenite verovatnoću da će preduzeće koje neformalno posluje biti otkriveno? Baza: Ukupna ciljna populacija

 Statistički značajno više u odnosu na 2022.
 Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

Ako bude otkriveno, šta mislite koja je verovatnoća da će preduzeće tj. direktor/preduzetnik biti kažnjen? Baza: Ukupna ciljna populacija

Ako se odredi kazna, šta mislite koliko je verovatno da će ta kazna biti i plaćena? Baza: Ukupna ciljna populacija

Aspekti inspekcijske kontrole

Iz ugla privrednika, inspekcije bi, u cilju suzbijanju sive ekonomije, najpre trebalo da se bave otkrivanjem neregistrovanih firmi koje posluju mimo zakona (28%). Sledi kontrolisanje prijava radnika i plaćanje pripadajućih poreza i doprinosa (20%), pa izdavanje fiskalnih računa (14%). S obzirom na to da su pojedini aspekti dodati ili preformulisani, ne preporučuje se direktno poređenje s prethodnim talasom.

Šta je najvažnije da inspekcije kontrolišu u cilju suzbijanja sive ekonomije?

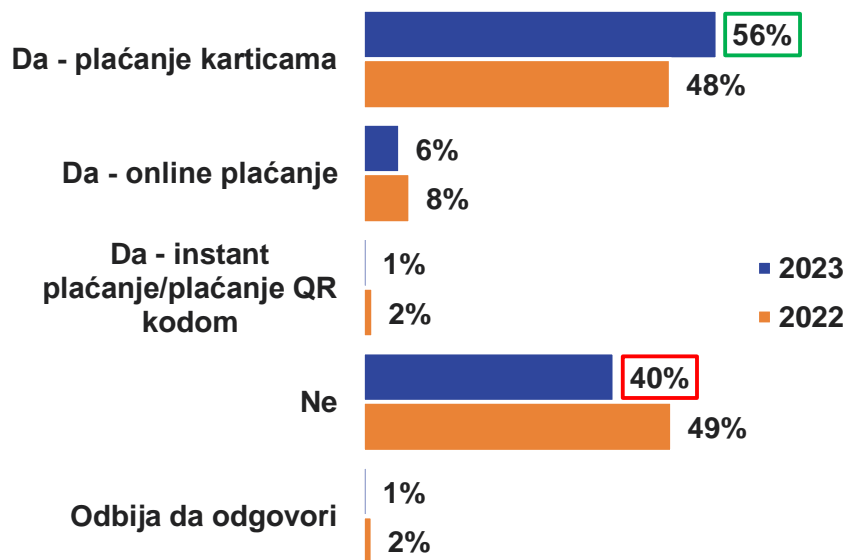
Baza: Ukupna ciljna populacija

BEZGOTOVINSKO PLAĆANJE I E-FISKALIZACIJA

Bezgotovinsko plaćanja

Dve petine preduzeća, značajno manje nego prošle godine, ne pruža usluge bezgotovinskog plaćanja. Ostali mahom nude plaćanje karticama, i to u osetno većoj meri nego 2022. (56%). Online i instant plaćanje zajedno još uvek su dostupni u jednocifrenom obimu (7%). Više od 40% preduzeća potvrđuje da ih kupci barem nekoliko puta nedeljno pitaju za mogućnost plaćanja karticom (četrvtina navodi da se to dešava svakodnevno).

Da li vaše preduzeće trenutno pruža klijentima – fizičkim licima neki vid bezgotovinskog plaćanja?

MOGUĆE VIŠE ODGOVORA Baza: Oni koji prodaju robu/pružaju usluge direktno fizičkim licima (2023 -76% od ciljane populacije, 2022 – 69% od ciljane populacije)

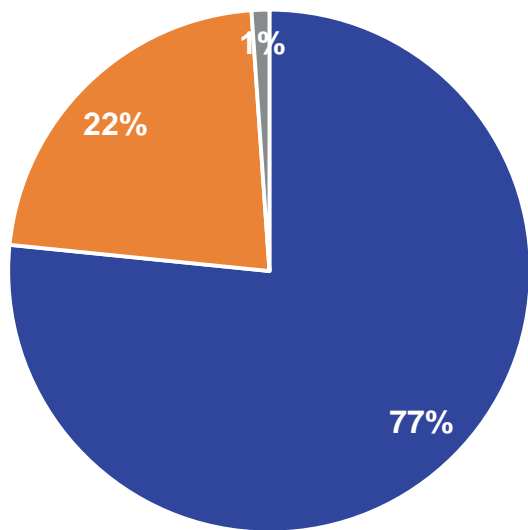
Da li vam se dešava da vas klijenti pitaju da li mogu da plate karticom?

Baza: Oni koji prodaju robu/pružaju usluge direktno fizičkim licima (2023 - 76% od ciljane populacije, 2022 – 69% od ciljane populacije)

  Statistički značajno više u odnosu na 2022.
  Statistički značajno niže u odnosu na 2022.

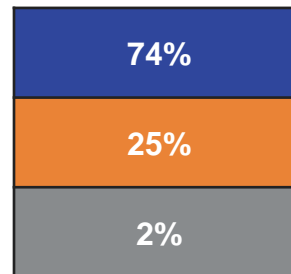
Struktura prometa prema načinu plaćanja

Slično prošlogodišnjem talasu, oko tri četvrtine prometa se ostvaruje prodajom za gotovinu, a preostala četvrtina otpada na bezgotovinsko plaćanje.

- Za gotovinu
- Putem bezgotovinskih načina plaćanja
- Onlajn prodajom

2022.

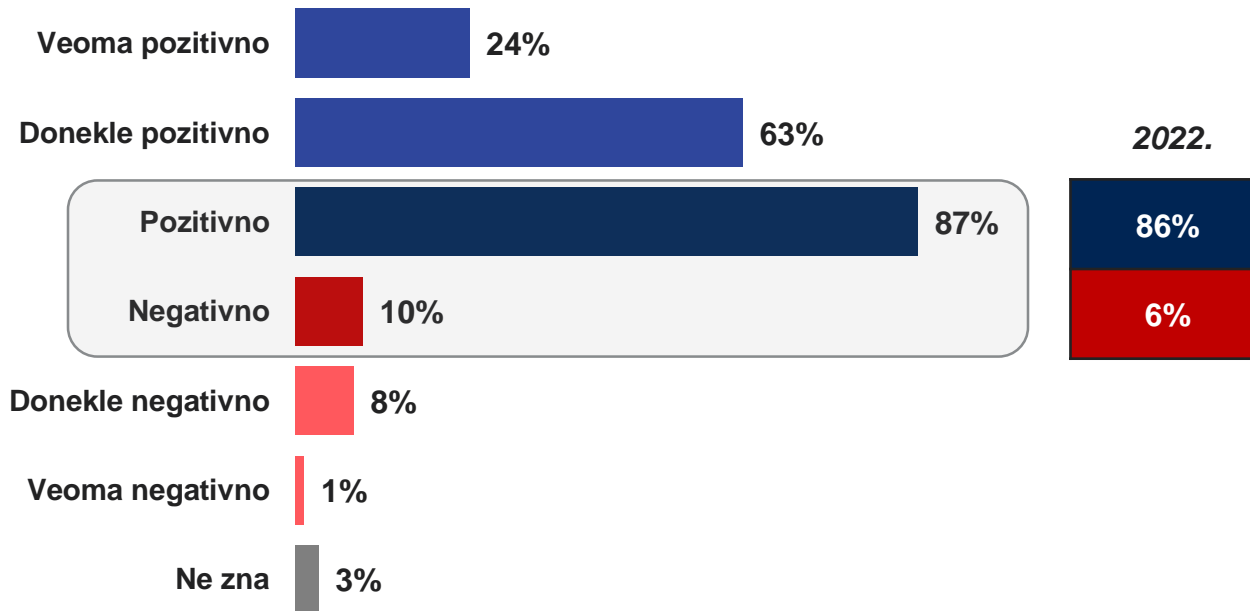

Koji udeo vašeg prometa ostvarujete prodajom robe i usluga na sledeći način?

Baza: Oni koji prodaju robu/pružaju usluge direktno fizičkim licima i pružaju mogućnost bezgotovinskog plaćanja (63% od ciljane populacije)

Uticaj bezgotovinskog plaćanja na poslovanje

Gotovo 90% onih koji svojim kupcima pružaju mogućnost bezgotovinskog plaćanja tvrde da je ono bar donekle pozitivno uticalo na poslovanje njihovog preduzeća.

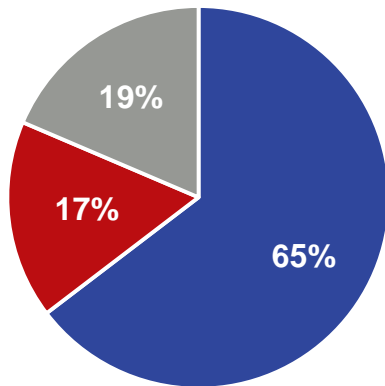

Na koji način je uvođenje bezgotovinskog plaćanja uticalo na poslovanje Vašeg preduzeća?

Baza: Baza: Oni koji prodaju robu/pružaju usluge direktno fizičkim licima i koriste bezgotovinsko plaćanje (2023 – 45% od ciljne populacije, 2022 – 50% od ciljne populacije)

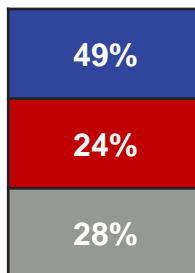
Ocena nove eFiskalizacije

Dve trećine privrednika ocenjuje da je eFiskalizacija olakšala njihovo poslovanje, dok tek 17% deli suprotno mišljenje. Uslovno poredeći s očekivanjima koja su imali prošle godine, čini se da ih je eFiskalizacija prijatno iznenadila. Preduzeća koja su bila u fiskalnom sistemu i pre 2022, mahom tvrde da je novi sistem skuplji od prethodnog (45%), a nešto ređe da zapravo nema razlike u troškovima (39%).

- Pozitivno, izmene koje je uvela eFiskalizacija su olakšale naše poslovanje
- Negativno, izmene koje je uvela eFiskalizacija su otežale naše poslovanje
- Ne zna

Očekivanja od nove eFiskalizacije u 2022.

Kako ocenjujete novu eFiskalizaciju?

Baza: Preduzeća koja su u sistemu fiskalizacije (70% od ciljne populacije)

Da li je novi sistem eFiskalizacije povoljniji ili skuplji u odnosu na stari sistem?

Baza: Preduzeća koja su ušla u sistem fiskalizacije pre 2022. godine (60% od ciljne populacije)